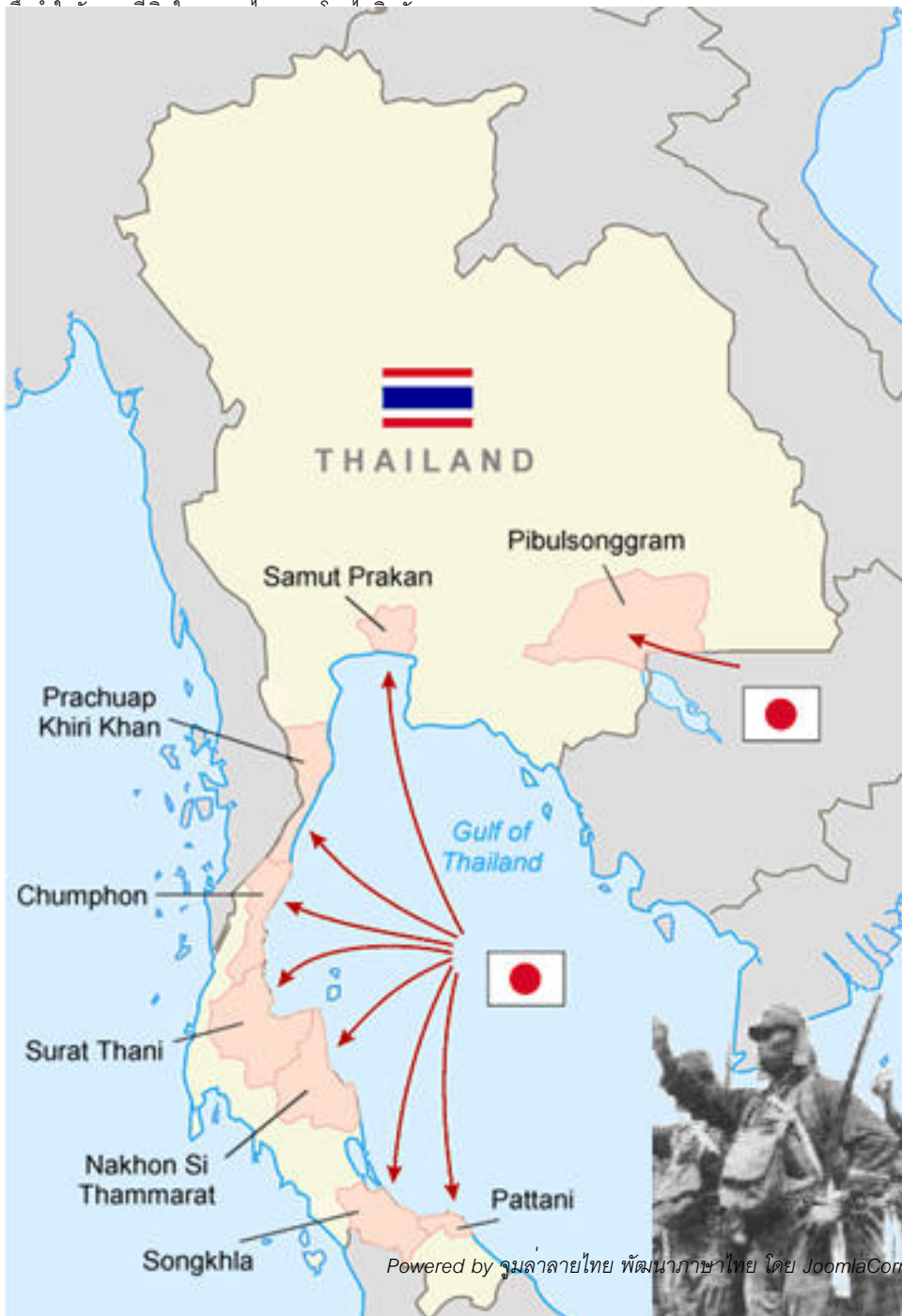
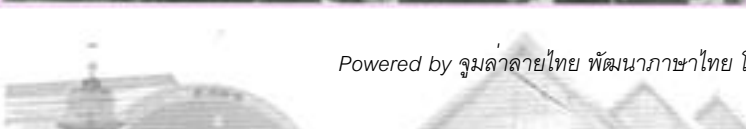

แนวทางแก้ปัญหาการเงินการคลังของชาติในช่วงสงครามโลกครั้งที่ ๒ ให้ผ่านพ้นวิกฤตไปได้นั้น
รัฐบาลและธนาคารแห่งประเทศไทยต้องใช้ความสามารถและร่วมกันแก้ปัญหาหลากหลายวิธีการ ดังนี้ ต้องหาเงินมาให้รัฐบาลใช้จ่ายเมื่อบประมาณแผ่นดินขาดดุล
และราคาสินค้าสูงขึ้น โดยออกพระราชบัญญัติเงินตราในภาวะฉุกเฉิน พ.ศ. ๒๔๘๔
ให้อำนาจธนาคารแห่งประเทศไทยจำหน่ายธนบัตรออกใช้แลกเปลี่ยนกับพันธบัตรคลัง พันธบัตรเงินกู้ของรัฐบาล และเงินเยนญี่ปุ่น

(บน) เหล่าเสรีไทย เตรียมฝึก
ปฏิบัติการ
(ซ้าย) ภาพแสดงแผนที่ ที่ญี่ปุ่น
แดนไทย เพื่อใช้เป็นทางผ่านไป
ใต้เคียง

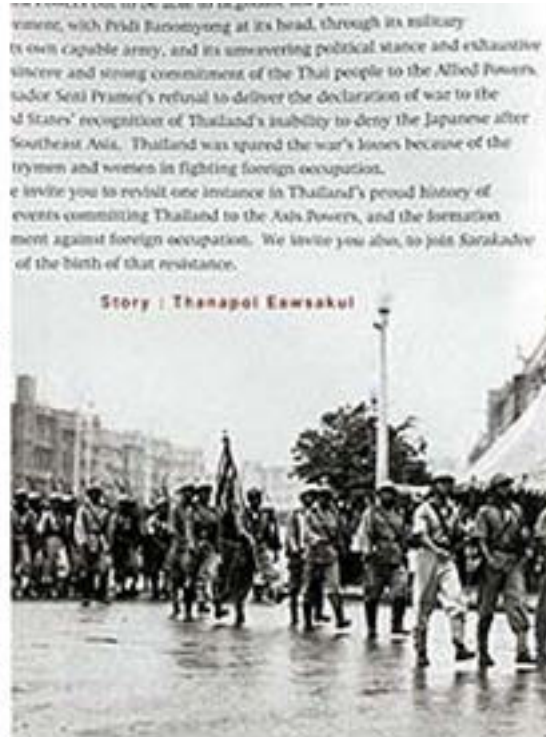

ต้องหาเงินบาทจ่ายเป็นค่าใช้จ่ายของกองทัพญี่ปุ่นและการค้าญี่ปุ่น ซึ่งจำเป็นต้องจ่ายตามสัญญาและตามนโยบายทางการเมืองในขณะนั้น โดยหาทางปฏิบัติให้เป็นไปตามเงื่อนไขแห่งสัญญาที่รัฐบาลได้ทำไว้กับญี่ปุ่น เช่น ตั้งแหล่งกลางปฏิวัติเงิน และทำข้อตกลงในการที่ญี่ปุ่นจะต้องใช้หนี้ทดแทนเงินบาทที่เบิกจ่ายในประเทศไทย ด้วยวิธีเครดิตบัญชีเงินฝากของธนาคารแห่งประเทศไทยที่ธนาคารแห่งประเทศไทย ซึ่งเรียกว่า "บัญชีเงินเยนพิเศษ" ทั้งนี้เพื่อทำให้หนี้สินของญี่ปุ่นที่มีอยู่ต่อประเทศไทยนั้น มีหลักฐานแน่นชัด สะดวกแก่การเรียกร้องคืนในภายหลังก่อนหน้านั้นยังได้ทำการตกลงหรือต่อรองกับฝ่ายญี่ปุ่นหลายครั้ง เพื่อควบคุมการใช้จ่ายของญี่ปุ่นมิให้เหลือเพื่อ อันจักเป็นผลเสียหายแก่การเงินของไทย และพยายามเจรจากับฝ่ายญี่ปุ่นจนยอมตกลงให้ฝ่ายไทยใช้เงินเยนซึ่งญี่ปุ่นเครดิตบัญชีธนาคารแห่งประเทศไทยไว้หนี้ซื้อทองคำเก็บไว้ได้เป็นครั้งคราว ทำให้ทุนสำรองเงินตราของไทยมีค่าสูงขึ้นยิ่งกว่าที่เก็บไว้เป็นเงินเยน ทองคำที่ซื้อได้นี้ รัฐบาลพยายามอย่างยิ่งที่จะขนมาเก็บไว้ในประเทศไทย และก็ได้มาเป็นบางส่วนเท่าที่การขนส่งในระหว่างสงครามจะอำนวยให้ ส่วนที่เหลือตกค้างอยู่ในประเทศญี่ปุ่นนั้น เมื่อเสร็จสงครามแล้วทางฝ่ายไทยก็ได้รับคืนมาในที่สุด

ต้องป้องกันภาวะเงินเฟ้อในช่วงสงคราม หรืออย่างน้อยจำกัดภาวะนั้นไว้ ให้อยู่ในขอบเขต โดยมีวิธีการต่างๆ หลายวิธี เช่น การเพิ่มภาษีอากรทั้งทางตรงและทางอ้อม เพิ่มรายได้เข้าคลังจากองค์การรัฐพาณิชย์และกึ่งพาณิชย์ ประหยัดรายจ่ายแผ่นดิน และออกพันธบัตรเงินกู้ ทั้งหมดนี้เพื่อลดปริมาณของเงิน นอกจากนี้ก็ยังมีการถอนและกีดกันการใช้เงินของประชาชน และการควบคุมเครดิต เป็นต้น โดยปกติการรักษาระดับค่าของเงินตราไว้ให้สูงคงที่ในยามสงครามนั้นไม่เคยปรากฏว่ามีประเทศใดทำได้ แต่ด้วยวิธีการต่างๆ นี้พอจะกล่าวได้ว่า

ระเบิดปรมาณูลูกแรกจาก "ลิตเติลบอย" ถูกนำไปทิ้งที่ฮิโรชิมา เมื่อวันที่ 6 สิงหาคม 1945 ระเบิดปรมาณูครั้งนี้ส่งผลให้มีผู้เสียชีวิตมากกว่า 78,000 คน สามวันต่อมาในวันที่ 9 สิงหาคม สหรัฐอเมริกาก็ทิ้งระเบิดปรมาณูลูกที่สองชื่อ "แฟตแมน" ถล่มเมืองนางาซากิ ทำให้มีผู้เสียชีวิตมากกว่า 75,000 คน ก่อนญี่ปุ่นประกาศยอมแพ้ในสงครามในวันที่ 15 สิงหาคม 1945

... with Field Marshal Plaek Phibunsongkhro at its head, through its military and its own capable army, and its unwavering political stance and exhaustive sincere and strong commitment of the Thai people to the Allied Powers, Admiral Sato's refusal to deliver the declaration of war to the United States' recognition of Thailand's inability to deny the Japanese after Southeast Asia. Thailand was spared the war's losses because of the bravery and women in fighting foreign occupation. We invite you to revisit one instance in Thailand's proud history of events committing Thailand to the Axis Powers, and the formation of the Thai resistance against foreign occupation. We invite you also, to join Sarakadee in the birth of that resistance.

Story : Thanapol Eawsakul

(ซ้าย) พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ประทับคู่กับ ลอร์ด หลุยส์ เมาทแบตแดนในพิธีสวนสนามของเสรีไทย สงครามโลกครั้งที่ ๒ (ขวา) เสรีไทยร่วมเดินสวนสนาม ณ ถนนราชดำเนิน หลังญี่ปุ่นพ่ายสงครามต่ออเมริกา และ อังกฤษ ให้การรับรองแก่ไทย ไม่ต้องตกเป็นผู้พ่ายแพ้ในสงคราม

ต้องแก้ปัญหาเรื่องธนบัตรไม่พอใช้ ทั้งนี้ด้วยเหตุในภาวะสงครามที่ไม่มีทางจะพิมพ์ธนบัตรในต่างประเทศได้ และฝ่ายญี่ปุ่นซึ่งรับพิมพ์ธนบัตรให้รัฐบาลไทยแต่ก็ไม่สามารถจะจัดส่งธนบัตรเข้ามาได้ ดังนั้น รัฐบาลจึงแก้ปัญหาโดยให้โรงพิมพ์ต่างๆ ที่สามารถพิมพ์ได้ เป็นผู้จัดพิมพ์ธนบัตรขึ้นในประเทศ ทั้งนี้ต้องวางระเบียบควบคุมการพิมพ์ธนบัตรนี้ไว้อย่างรัดกุม

เมื่อสงครามยุติลง โดยญี่ปุ่นยอมจำนนต่อฝ่ายสัมพันธมิตรอย่างไม่มีเงื่อนไขในวันที่ ๑๔ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๘๘

ประเทศไทยแม้ว่าจะได้ลงนามในสัญญาเป็นพันธมิตรร่วมกับญี่ปุ่น และประกาศสงครามกับอังกฤษและสหรัฐอเมริกาอย่างเปิดเผยก็ตาม แต่จากการเคลื่อนไหวของคนไทยที่ดำเนินการต่อต้านกองทัพญี่ปุ่น และทำให้ฝ่ายสัมพันธมิตรยอมรับว่า การประกาศสงครามของไทยที่มีต่อพันธมิตรเมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม พ.ศ. ๒๔๘๕ นั้น เป็นการกระทำอันผิดจากเจตจำนงมิใช่เป็นความประสงค์ของคนไทยทั้งชาติ ทำให้ประเทศไทยไม่ตกอยู่ในสภาพผู้แพ้สงคราม

สภาพโรงพิมพ์ธนบัตร ของบริษัท Thomas De La Rue ประเทศอังกฤษ ที่ประสบความเสียหายในระห สงครามโลกครั้งที่ ๒

อย่างไรก็ดี ในปี พ.ศ. ๒๔๘๘ แม้สงครามจะสิ้นสุดลง แต่ปัญหาการขาดแคลนธนบัตรก็ยังไม่หมดสิ้นไป เพราะสภาพเศรษฐกิจในช่วงปลายสงครามที่เกิดภาวะเงินเฟ้อ และการกักตุนสินค้า ราคาสินค้าจึงสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้ประชาชนได้รับความเดือดร้อน รัฐบาลจึงแก้ปัญหาโดยประกาศใช้บังคับ “พระราชกำหนดพันธบัตรออมทรัพย์ในภาวะคับขัน พ.ศ. ๒๔๘๘”

การซื้อขายสินค้าเพื่อเก็งกำไร โดยทำการเปลี่ยนสภาพธนบัตรราคาสูงเป็นพันธบัตรออมทรัพย์ ถือว่าธนบัตรดังกล่าวได้ถอนคืนมาแล้วจากธนบัตรออกใช้ และไม่เป็นเงินที่ชำระหนี้ได้ตามกฎหมาย จากมาตรการนี้สามารถถอนคืนธนบัตรจากการหมุนเวียนได้ถึง ๓๗๑.๕ ล้านบาท

หรือประมาณหนึ่งในสามของธนบัตรที่ออกใช้ ซึ่งช่วยแก้ปัญหาได้ในระดับหนึ่ง

มีเหตุการณ์อย่างหนึ่งที่ควรจะได้กล่าวไว้ หลังจากสงครามโลกครั้งที่ ๒ ได้ยุติลง

รัฐบาลได้ส่งคณะทูตไทยไปเจรจาทำสัญญาเลิกสถานะสงครามกับฝ่ายประเทศที่ชนะสงครามหลายวาระ โดยแต่งตั้งพระองค์เจ้าวิวัฒนไชยเป็นหัวหน้าคณะทูต ในระหว่างการเจรจานั้น ผู้แทนประเทศมหาอำนาจที่ชนะสงครามประเทศได้เรียกร้องให้ประเทศไทยส่ง "พระแก้วมรกต" คืนไปยังเมืองเวียงจันทน์

(ซ้าย) ตัวอย่าง **ธนบัตรแบบ ๘** ประกาศออกใช้ ๒๑ พฤศจิกายน ๒๔๘๘
(ขวา) ตัวอย่าง **ธนบัตรแบบ ๘ รุ่น ๑** ประกาศออกใช้ ๑๗ มีนาคม ๒๔๘๑

"...ในฐานะที่พระองค์เป็นขัตติยะในราชสกุล และในฐานะที่พระองค์เป็นคนไทย ไม่ทรงสามารถรับฟังข้อเรียกร้องนั้นได้เลย และจะไม่ทรงเจรจาด้วยอีกจนกว่าจะได้มีการถอนข้อเรียกร้องนั้นไปแล้ว..."

ครั้นแล้วจึงเสด็จออกจากการประชุมนั้นทันที ไม่เสด็จเข้าร่วมประชุมอีก จนฝ่ายที่ได้ตั้งข้อเรียกร้องนั้นถอนข้อเรียกร้องไปเองในที่สุด จนกระทั่งเมื่อวันที่ ๑

พระวรวงศ์เธอ
พระองค์เจ้าวิวัฒนไชย
ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย
พระองค์แรก

คณะทูตก็ได้กระทำความตกลงสมบูรณ์แบบไดโนที่สุด โดยไทยต้องไม่ขูดคลองคอคอดกระเพื่อเชื่อมมหาสมุทรอินเดียกับอ่าวไทยโดยรัฐบาลอังกฤษมิได้เห็นชอบ และไทยต้องส่งข้าว ๑.๕ ล้านตันให้แก่ฝ่ายสัมพันธมิตรในฐานะที่เป็นค่าปฏิกรรมสงคราม

ทั้งนี้ในเวลาต่อมาชาวไทยยังถูกฝ่ายอังกฤษบังคับให้ยอมรับอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศที่กำหนดขึ้นใหม่ซึ่งมีผลให้ค่าเงินบาทต้องตกต่ำลงจาก ๑๑ บาทต่อปอนด์ในช่วงก่อนสงครามเป็น ๖๐ บาทต่อปอนด์ภายหลังสงคราม ซึ่งส่งผลกระทบต่อราษฎรไทยเป็นอย่างมาก เนื่องจากการลดค่าเงินบาทที่ต่ำเกินไป แม้แต่ชาวอังกฤษซึ่งมีประสบการณ์ทางการเงินและการธนาคารยังไม่เห็นด้วยในอัตราดังกล่าว

จึงเป็นการบ่งบอกชัดเจนว่าฝ่ายอังกฤษใช้อัตราแลกเปลี่ยนใหม่นี้เป็นเครื่องมืออีกอย่างหนึ่งเพื่อยกเลิกสถานะสงครามทางเทคนิคระหว่างสองประเทศ อย่างไรก็ตาม จากกราดำเนินการของไทยหลายประการเพื่อให้ฝ่ายสัมพันธมิตรยกเลิกสถานะสงครามกับไทย ปรากฏว่าสหรัฐอเมริกาประกาศรับรองเป็นประเทศแรก

(ซ้าย) ตัวอย่าง ธนบัตรแบบ ๑๐

ประกาศออกใช้ ๑๖ พฤษภาคม ๒๕๑๑

(ขวา) ตัวอย่าง ธนบัตรแบบ ๑๐

นำออกใช้ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๑๒ (ตรงกับวันเปิด โรงพิมพ์ฯ

เกี่ยวกับการจัดพิมพ์ธนบัตรภายหลังสงครามนั้น กระทรวงการคลังไทยได้ขอความช่วยเหลือจากรัฐบาลสหรัฐอเมริกา โดยมอบให้ บริษัท Tudor Press Inc. เป็นผู้จัดพิมพ์ธนบัตรให้ เรียกว่า "ธนบัตรแบบ ๘" โดยนำออกใช้ในปี พ.ศ. ๒๔๙๙ และเมื่อรัฐบาลทราบว่ามีบริษัท Thomas De La Rue ของประเทศอังกฤษ มีความพร้อมแล้วหลังจากได้รับความเสียหายจากภัยสงคราม จึงได้หวนกลับมาสั่งพิมพ์ธนบัตรจากบริษัทนี้ตามเดิม เรียกธนบัตรแบบนี้ว่า "ธนบัตรแบบ ๘" และ "ธนบัตรแบบ ๑๐"

กรมหมื่นนราธิปประพันธ์พงศ์ รองอธิบดีกรมพระคลัง กระทรวงพระคลังมหาสมบัติ

ถึงจุดนี้ หากจะย้อนดูความพยายามจะจัดตั้งโรงพิมพ์ธนบัตรขึ้นเองภายในประเทศนั้น กล่าวได้ว่ามีแนวความคิดเริ่มแรกมายาวนานกว่า ๗๐ ปี โดยกรมหมื่นนราธิปประพันธ์พงศ์ รองอธิบดีกรมพระคลัง กระทรวงพระคลังมหาสมบัติ เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๓๓ ในรัชกาลที่ ๕ จนกระทั่งถึงความพยายามครั้งสุดท้าย ที่สุดในสมัยดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ เป็นผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย

ในการจัดตั้งโรงพยาบาล แม้ในขั้นต้นจะต้องลงทุนมาก และยังคงประสบกับปัญหาทางเทคนิคที่ยุ่งยากก็ตาม แต่จะให้ผลคุ้มค่าในระยะยาว ไม่ว่าจะเป็นการประหยัดเงินตราต่างประเทศ หรือความปลอดภัยของเงินตรา และยังได้ประโยชน์ด้านชื่อเสียงของประเทศอีกด้วย

พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล
พระราชทานพระราชดำริสในพิธีเปิด โรงพยาบาลชนบท
ธนาคารแห่งประเทศไทย เมื่อ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๑๒

ด้วยเหตุนี้ คณะรัฐมนตรีจึงมีมติรับหลักการเมื่อวันที่ ๕ กันยายน พ.ศ. ๒๕๐๔ ให้ธนาคารแห่งประเทศไทยดำเนินการจัดตั้ง ใช้นิยามเริ่มมากถึง ๑๐๐ ล้านบาท โดยใช้เงินจากบัญชีผลประโยชน์ทุนสำรองเงินตราหรือจากดอกผลของทุนสำรองเดิมนั่นเอง ซึ่งกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือเป็นการขอเงินเก็บสะสมจากบูรพชาติวิธ อันเป็นผลให้การจัดตั้งดำเนินต่อไปได้จนเป็นผลสำเร็จในปี พ.ศ. ๒๕๑๒ และเริ่มพิมพ์ “ธนบัตรแบบ ๑๑” รวมทั้งแบบอื่นๆ เป็นลำดับจนถึงปัจจุบัน

ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย

(๑๑ มิ.ย. ๒๕๐๒ - ๑๕ ส.ค. ๒๕๑๔) ได้รับรางวัลแมกไซไซ สาขาบริการสาธารณะ ในคำประกาศเกียรติประวัติ มีข้อความตอนหนึ่งว่า

"บุคคลสำคัญผู้แสดงบทบาทอยู่เบื้องหลังความสำเร็จของธนาคารแห่งประเทศไทยในการ ขยายตัวทางเศรษฐกิจ โดยมีเสถียรภาพการเงินควบคู่กันไป นายธนาคารระหว่างประเทศยกย่องว่านายป๋วยเป็นผู้ว่าการธนาคารกลางที่มีความสามารถดีเด่นคนหนึ่งของโลก ...

การกระทำของนายป๋วยยังเป็นแรงบันดาลใจ สำหรับข้าราชการผู้ขยันขันแข็ง นายป๋วยผู้ถือได้ว่า ความเรียบง่ายคือความงามและความซื่อสัตย์สุจริต คือคุณความดีสูงสุดของชีวิตข้าราชการ เป็นหลักประจำใจที่ยึดถือมาช้านาน และได้เผยแพร่กับเพื่อนร่วมงานด้วยว่า

ในฐานะนักเศรษฐศาสตร์ผู้แสวงหาความจริงและผู้ใช้วิชาชีพ จะต้องไม่เป็นเพียงผู้ที่คอยเรียนรู้อยู่เสมอและทำงานอย่างมีประสิทธิภาพเท่านั้น หากยังต้องมีความซื่อสัตย์สุจริต และต้องแสดงให้เห็นปรากฏออกมาถึงความซื่อสัตย์สุจริตนั้นอย่างเพียงพอที่จะเรียกร้องให้ผู้อื่นมีความซื่อสัตย์สุจริตด้วย"